

Eho filmskog festivala "Biće skoro propast sveta" u Kanadi

"CRNI TALAS" NA OBALAMA PACIFIKA

Piše
Bojan Ž. Bosiljić

Otava, marta 2001.

Bio je to najimpozantniji i najznačajniji događaj u kulturnom životu jugoslovenske i srpske zajednice u Kanadi u poslednjih desetak godina. Ovo je cho glasnih razmišljanja i jednodušnih ocena festivala "crnog talasa" YU filma iz 1960-tih, koji se od kraja januara pa do prve sedmice marta ove godine naizmenično održao u Otavi, Vankuveru i Torontu. O tome najbolje svedoči i izuzetno interes publike, redovi za ulaznice, puna gledališta i rasprodane dvorane (posebno u Torontu), što se u ovdašnjim kinotekama već odavno nije desilo kada je reč o sličnim filmskim programima. Šta više, za film "Ljubavni slučaj ili tragedija službenice PTT" Dušana Makavejeva, zbog ogromnog odziva gledalaca, u Torontu je priredena i dodatna, vanredna predstava. U zemlji gde se i umetnost vrednije novcem, retrospektiva "crnog talasa" jugoslovenskog filma iz 1960-tih postala je svojevrsni "Ljubavni slučaj pred rasprodanim filmskim dvoranama". Na ukupno 25 projekcija u gore pomenuta tri grada prisustvovalo je oko dve i po hiljade gledalaca, od čega u Vankuveru oko hiljadu posetilaca.

Posmatrano iz šireg, dubljeg konteksta, ovaj festival, održan pod intrigantnim nazivom "Biće skoro propast sveta", pretvorio se od filmskog događaja u jedinstveni kulturni fenomen, po čemu će posebno ostati upamćen. Naime, po prvi puta se desilo da jedan program sa ovakvom umetničkom specifičnom težinom privuče toliku pažnju naše dijapore u Kanadi, koja je dosad bila "obećana zemlja" za turneje folk-zvezda i namenske pozorišne monodrame iz maticе. Filmski "crni talas" je bila ideja koju je ovde bilo teško plasirati i "prodati". Taj pionirski korak je sada napravljen. "Crnotalasi" filmovi postali su "evergrini"!

"Ovakvo nešto se nikad pre nije desilo! U Kanadi na scenu stupa nova generacija naših iseljenika čiji kulturni senzibilitet i potrebe su mnogo istraživanje. Za razliku od ranijih vremena, sve je više naših ljudi, različitog profila, koji svojom kreativnošću, idejama i intelektualnim pregneućem, menjaju ne samo kulturološku sliku jugoslovenske zajednice nego, u dužem procesu, doprinose i duhovnoj evoluciji multikulturalističkog miljea

Kanade, sublimujući i praveći "kopču" između zemlje svog porekla i zemlje u kojoj sada žive. Ovaj festival "crnog talasa" je najbolji primer takvog pristupa i usmerenja i mislim da je izuzetno važno da je organizovan u direktnoj saradnji sa kanadskim filmskim institucijama". kaže poznata glumica Dragana Varagić, koja je svojim radom obogatila teatarsku scenu Kanade, što u svojoj profesiji čini i njen životni saputnik, karikaturlista Dušan Petričić, koji živi i delajući u Torontu, nastavljajući da dobija svetska priznanja za svoja stvaralaštva.

Retrospektiva "crnog talasa" u Kanadi je dokazala da prave vrednosti nikad ne zastarevaju. Ovi filmovi su sa lakoćom komunicirali sa publikom, gotovo tri i po decenije nakon svog nastanka. Za one starije, svet sa "crnotalasinim" filmovima budio je osećaj nostalgije i uspomene na neka prohujala vremena, a za mlade to je bilo otkrovenje jedne drugačije realnosti na velikom ekranu, jednog potpuno različitog poimanja sveta i filma. Jedna trećina prisutnih gledalaca bili su kanadski filmofili, koji su bili ushićeni oslobođenim filmskim jezikom, buntovničkom energijom, narativnim stilom i dubinom ekspresija kojim su zračili filmovi Žike Pavlovića ("Budenje pacova" i "Kad budem mrtav i beo"), Saše Petrovića ("Biće skoro propast sveta"), Dušana Makavejeva ("Ljubavni slučaj ili tragedija službenice PTT"), Želimira Žilnika ("Rani radovi") i Puriše Dordevića ("Jutro").

"Ovo je veoma zanimljiv filmski program. Drago mi je što sam imao mogućnost da vidim Makavejevlev film ali istovremeno mi je i žao što i drugi filmovi nisu sa engleskim titlom" - rekao nam je Pirs Hendling, direktor uglednog Međunarodnog filmskog festivala u Torontu, jednog od najvećih na svetu. Angažovanošću i ljubaznošću Dinka Tucakovića, urednika filmskog programa Jugoslovenske kinoteke u

Beogradu, kopije filmova "crnog talasa" su besplatno obezbedene i dopremljene u Kanadu. Sticajem okolnosti, samo su kopije filmova "Ljubavni slučaj" ili tragedija službenice PTT" i "Jutro" bile u tom vremenu raspoložive sa engleskim titlom tako da su ostali filmovi prikazani na izvornom srpskom jeziku uz simultano prevodenje na engleski.

Najnezaboravniji i ujedno možda najuzvišeniji momenat festivala, ne samo po mišljenju autora ovog teksta, desio se na projekciji filma "Budenje pacova" u Torontu. Film je bio nahsinhronizovan na nemački jezik, uz simultano prevodenje na engleski, što je za mnoge gledaoce, pogotovo našeg porekla, predstavljao problem u praćenju filma. Ali, niko nije napustio salu, svi su u tišini pomno i kao hipnotisani gledali ovo Pavlovićevo remek-delo, koje je snagom svojih slika prikovalo gledaoce za sedišta. Bio je to trenutak za istoriju "crnog talasa", najupečatljiviji dokaz njegove stvaralačke monumentalnosti i neprolaznosti.

Toronto je multikulturalna metropola i mi svojom delatnošću nastojimo da privučemo pripadnike različitih etničkih grupa, čime ujedno širimo našu gledalačku bazu. To je pokazala i retrospektiva "crnog talasa" YU filma iz 1960-tih koja je naišla na izvanredan prijem kod publike jugoslovenskog porekla, ali treba istaći da je projekcijama ovih filmova prisustvovala i poveća grupa kanadskih filmofila kao i studenata brojnih filmskih škola u Torontu". kazala je vašem izveštaču Suzan Oktobri, direktorka filmskog programa "Kinoteke Ontario" u Torontu.

Jedan od suorganizatora festivala, Srpski kulturni centar iz Toronta, priredio je i tematsku izložbu slika Ranka Pavića i odštampao prigodne filmske novine i majice kao trajno obeležje festivala. Sve to je učinjeno i uz materijalnu pomoć brojnih sponzora, srpskih biznismena u Kanadi, među kojima je u Vankuveru bio Vučićar Radović, vlasnik putničke agencije "Metro Travel&Tours", koji nam je rekao da je na projekcije jugoslovenskih "crnotalasinih" filmova redovno dolazio sa grupom svojih prijatelja Kanadana.

Evo šta nam je izjavio Džim Sinkler, direktor "Kinoteke Pacifik" u Vankuveru, gde su "crnotalasi" filmovi prikazani i u priznanim terminima:

"Veoma smo zadovoljni što je retrospektiva filmova jugoslovenskog "crnog talasa" održana u našoj Kinoteci, uz veliko interesovanje i odziv publike, kako jugoslovenskog porekla, tako i rođenih Kanadana-

zajubljenika filmske umetnosti. Ova dela, snimljena krajem šezdesetih godina, sigurno spadaju među najodvažnija, najdinamičnija i najangažovanija ostvarenja koja su iz tog perioda stigla iz Evrope. Publika u Vankuveru dosad nije imala priliku da vidi dela "crnog talasa" YU filma, koji je u istorijskom i estetskom smislu veoma važan pokret u razvoju svetskog filma. Izuzetak su jedino ostvarenja Dušana Makavejeva, čiji filmovi kao što su "Ljubavni slučaj ili tragedija službenice PTT" i posebno "W. R. - Misterije organizma" su već ranije bili prikazani i vrlo su popularni i cenjeni među ovdašnjom publikom.

Reputaciju i ugled među ljubiteljima filmske umetnosti u Vankuveru imaju i savremeni jugoslovenski stvaraoci kao što su Emir Kusturica i Srdan Dragojević. Ceneći da između njihovih dela i ostvarenja "crnog talasa" iz 1960-tih postoje stilske i estetske veze, pogotovo u crnom humoru i visokom naponu emocija, mi smo uz festival "crnog talasa" kao specijalni dodatak prikazali i filmove "Underground" i "Lepa sela, lepo gore", što je naišlo na veoma pozitivan odjek kod gledalaca".

Za kraj, možda najbolje objašnjenje o razlozima uspeha ovog festivala dao je Tom Mek Sorli, direktor Kanadskog filmskog instituta, vrsni poznavalac filmske umetnosti, koji je jedan od najzaslužnijih za organizovanje ove filmske smotre u Kanadi: "Filmovi "crnog talasa" govore o univerzalnim temama i problemima koji i danas muče i tište čeli savremeni svet, u eri globalizacije i vladavine korporacija, kao što su totalitarna psihologija, konzervativizam, provincijski mentalitet, manipulacije i ograničenja svake vrste, netolerancija, nedostatak alternativa i neopходnost širine i slobode izbora.

U tom kontekstu, iako napravljeni pre više od 35 godina, ovi filmovi su relevantniji možda više nego ikad pre, što je po mom mišljenju jedan od ključnih razloga zašto su dobili tako zapažen publicitet i izazvali pažnju filmske javnosti širom Kanade".

Okovan cenzorskim lancima i sputavan ideološkim zabranama Titovog režima, "crni talas" je svojedobno bio osuđen na brzi zaborav i tamu filmskih bunkera. Ali, sledeći onu mudrost da su "okovi krila da se brže, više i duže leti" ovaj najfascinantniji pokret u istoriji srpske i jugoslovenske kinematografije je snagom svojih poruka, reči i slika preživio sve misterije cenzurizma, izdržao test vremena i ušao u istoriju svetskog filma, načinivši od slika iz života udarnika - ram za sliku clog sveta!

Август 2000.

КРИТОГРАМ